

Спорови из права интелектуалне својине и судови у Републици Србији

Извештај сачинио г-дин Jens Feilberg, бивши председник Привредног суда у Данској, Копенхаген

Увод

Циљ овог програма је пружање помоћи заводима за интелектуалну својину у региону, односно Заводу за интелектуалну својину Републике Србије (у даљем тексту Завод) у остваривању економског развоја у оквиру ИПА Региона кроз ефикасну и адекватну заштиту и спровођење права интелектуалне својине, у складу са захтевима Европске уније и међународним захтевима.

Извештај обухвата активности Републике Србије 3.2. Процена могућности за увођење специјализованих судова за спорове из права интелектуалне својине, фаза 1. Ова активност је описана као:

Фаза 1: Основна студија и препознавање области за унапређење

- Састанак са судијама у циљу прикупљања основних информација о садашњем и будућем броју спорова из права интелектуалне својине и начину њиховог решавања. Актуелни изазови.
- Припрема извештаја са препорукама за будући ефикасан и професионалан начин решавања спорова из области права интелектуалне својине у РС. За ове препоруке могу послужити искуства Данске и других земаља чланица ЕУ. Стога се може представити више могућих сценарија.

Фаза 2: Излагање препорука за Завод и судове

Излагање Извештаја Заводу и представницима судске власти и дискусија на основу датих препорука.

Извештај је део пројекта „ИПА Регионални програм интелектуалне својине у земљама западног Балкана и Турске“

Прва фаза реализације ове активности одржана је у Београду у трајању од два дана (27-28 септембар 2010. године). Одржан је дводневни састанак са судијама који имају искуство у решавању спорова из права интелектуалне својине, укључујући и судије привредних судова у РС, као и са представницима

Завода. Пре реализације ове активности, на захтев Завода, Високи савет судства је предложио судије које ће учествовати на састанцима. Друга фаза обухватила је одржавање састанака 11-12. новембра 2010. године са представницима Завода и са судијама.

Судије које су присуствовале састанцима 27. и 28. септембра 2010. године су: судија Јелана Боровац, Високи савет судства; судија Младен Николић, Високи савет судства; Јасмина Стаменковић, судија Привредног апелационог суда; Сања Лекић, судија Апелационог суда у Београду; Весна Тодоровић, судија Привредног суда у Београду; Лепосава Милићевић, судија Привредног суда у Београду; Милена Живковић, судија Привредног суда у Ваљеву; Наташа Дачић, судија Вишег суда у Новом Саду; Марина Кларић Живковић, судија Вишег суда у Београду и Милена Јовановић, судија Вишег суда у Нишу.

Судије које су присуствовале састанку 12.11.2010. године су судија Младен Николић, Високи савет судства; Јасмина Стаменковић, судија Привредног апелационог суда; Весна Тодоровић, судија Привредног суда у Београду; Милена Живковић, судија Привредног суда у Ваљеву; Наташа Дачић, судија Вишег суда у Новом Саду; Марина Кларић Живковић, судија Вишег суда у Београду и Милена Јовановић судија Вишег суда у Нишу.

Пре и након састанака са судијама, састанци су одржани и са представницима Завода, који су такође присуствовали састанцима са судијама.

Извештај је базиран на упоредној анализи информација добијених током поменутих састанака у Београду у септембру и новембру 2010. године и истраживања спроведених пре и након ових састанака. Ово треба имати у виду приликом читања Извештаја. Препоруке дате у Извештају су резултат дискусија на ову тему током састанака са представницима Завода и са судијама. Ипак, одговорност за дате препоруке је на аутору Извештаја.

Извештај обухвата три дела:

- I Опис судског система у Србији са посебним освртом на управљање споровима из права интелектуалне својине.
- II Кратак преглед разговора са судијама и са представницима Завода.
- III Препоруке.

I Опис судског система у Србији са посебним освртом на управљање споровима из области права интелектуалне својине

Србија и судски систем у Србији

Србија заузима површину од 77,474 квадратних километара и има око 7,4 милиона становника. Бруто друштвени производ у 2010. години је процењен на 40 милијарди долара. Србија још увек није чланица Светске трговинске

организације, те ни ТРИПС-а. 01.10.2010. године постала је 38. чланица Европске организације за патенте.

Судски систем је реорганизован ступањем на снагу Закона о уређењу судова дана 01.01.2010. године (Закон је објављен у „Сл. Гласник РС“ 116/08 од 27.12.2008. године)

Судови опште надлежности су: основни судови, виши судови, апелациони судови и Врховни касациони суд. Судови посебне надлежности су: привредни судови, Привредни апелациони суд, прекршајни судови, Виши прекршајни суд и Управни суд. Врховни касациони суд је највиши суд у Републици Србији.

У Србији постоји укупно 16 привредних судова. Број и седиште ових судова, уређени су посебним законом. За одлучивање по жалбама изјављених на одлуке привредних судова, надлежан је Привредни апелациони суд. О ванредним правним средствима изјављеним на одлуке Привредног апелационог суда одлучује Врховни касациони суд.

Надлежност привредних судова, уређена је чланом 25. Закона о уређењу судова (приликом цитирања ове одредбе, посебно је назначен део који се тиче права интелектуалне својине):

Члан 25.

“Привредни суд у првом степену суди:

1. у споровима између домаћих и страних привредних друштава, предузећа, задруга и предузетника и њихових асоцијација (привредни субјекти), у споровима који настану између привредних субјеката и других правних лица у обављању делатности привредних субјеката, па и кад је у наведеним споровима једна од странака физичко лице ако је са странком у односу материјалног супарничарства;

2. у споровима о ауторским и сродним правима и заштити и употреби проналазака, модела, узорака, жигова и ознака географског порекла кад настану између субјеката из тачке 1. овог става; у споровима поводом извршења и обезбеђења из надлежности привредних судова, а у споровима поводом одлука изабраних судова само кад су донете у споровима из тачке 1. овог става;

3. у споровима који произлазе из примене Закона о привредним друштвима или примене других прописа о организацији и статусу привредних субјеката, као и у споровима о примени прописа о приватизацији;

4. у споровима о страним улагањима; о бродовима и ваздухопловима, пловидби на мору и унутрашњим водама и споровима у којима се примењују пловидбено и ваздухопловно право, изузев спорова о превозу путника; о заштити фирме; поводом уписа у судски регистар; поводом стечаја и ликвидације.

Привредни суд у првом степену води поступак за упис у судски регистар правних лица и других субјеката ако за то није надлежан други орган; води поступак стечаја и реорганизације; одређује и спроводи извршење на основу веродостојних исправа када се односе на лица из тачке 1. става 1. овог члана, одређује и спроводи извршење и обезбеђење одлука привредних судова, а одлука изабраних судова само кад су донете у споровима из тачке 1. става 1. овог члана; одлучује о признању и извршењу страних судских и арбитражних одлука донетих у споровима из тачке 1. става 1. овог члана; одређује и спроводи извршење и обезбеђење на бродовима и ваздухопловима; води ванпарничне поступке који произлазе из примене Закона о привредним друштвима.

Привредни суд у првом степену одлучује о привредним преступима и с тим у вези о престанку заштитне мере или правне последице осуде...

Привредни апелациони суд одлучује о жалбама на одлуке привредних судова и других органа, у складу са законом.

***

На основу напред наведеног произилази да привредни судови суде већину спорова из права интелектуалне својине. Међутим, под одређеним условима, и виши судови суде у првом степену спорове из ове материје. Имајући у виду напред цитирану одредбу члана 25. став 1. Закона о уређењу судова, то ће бити у случају када странке нису привредна друштва, предузећа, задруге, предузетници и њихове асоцијације (привредни субјекти) итд. Када је страна у спору физичко лице, привредни суд ће бити надлежан уколико се ради о споровима из одредбе члана 25. став 1. Закона о уређењу судова, када је то физичко лице са странком у односу материјалног супарничарства.

Поред напред наведеног, надлежност је другачије уређена када су у питању кривични поступци. Следи цитирани одговор колега из Србије на питање из упитника који је послат пре састанака у септембру 2010. године:

“Када је у питању физичко лице, надлежност судова зависи од врсте поступка који се води. У кривичним поступцима основни суд у првом степену суди за кривична дела за која је као главна казна предвиђена новчана казна или казна затвора до десет година, а виши суд за кривична дела за која је као главна казна предвиђена казна преко 10 година. Имајући у виду да запређена казна код кривичних дела из области интелектуалне својине не прелази 10 година, надлежан је основни суд. У грађанскоправним споровима, надлежност је подељена између привредних судова и виших судова. Ово је општа надлежност судова која се примењује и у споровима из права интелектуалне својине.”

Одредбом члана 23. Закона о уређењу судова, виши судови *inter alia*, суде „у грађанскоправним споровима кад вредност предмета спора омогућује

изјављивање ревизије; у споровима о оспоравању или утврђивању очинства и материнства; о ауторским и сродним правима, заштити и употреби проналазака, модела, узорака, жигова и ознака географског порекла ако није надлежан други суд; у споровима о објављивању исправке информације и одговора на информацију и накнади штете у вези са објављивањем информације;

***

Окружење

Што се тиче заштите права интелектуалне својине, Завод има веома важну улогу, пре свега као орган надлежан за регистрацију ових права, али и као координатор различитих активности између органа надлежних за спровођење права интелектуалне својине, међу којима су и судови.

Тржишна инспекција је такође значајна институција у заштити права интелектуалне својине. У западноевропским земљама не постоји слична институција, те се чини да иста подсећа на претходни економски систем. Наводи судија током одржаних састанака у септембру 2010. године оставили су утисак да тржишна инспекција има важну улогу у надзору тржишта укључујући и борбу против повреде права интелектуалне својине.

Царински органи, у вези са повредом права интелектуалне својине као и у осталим земљама, могу прекинути царински поступак.

Адвокати: Мали број адвоката је специјализован у области права интелектуалне својине. Формално, не постоји посебна врста обуке или дозволе за рад адвоката у овој области.

Пословна заједница мора да игра важну улогу у области интелектуалне својине, али о томе како уопштено, тако и посебно, није добијен податак.

Закон о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектуалне својине

Србија је недавно донела закон који се тиче спровођења права интелектуалне својине - Закон о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектуалне својине, чији је циљ утврђивање посебних овлашћења надлежних органа (органа државне управе и организација који врше јавна овлашћења) ради ефикасне заштите права интелектуалне својине. Основ за доношење овог Закона је Директива ЕУ 2004/48/ЕС Европског парламента и Савета Европе од 29.04.2004. године о спровођењу права интелектуалне својине. Може се очекивати да ће примена овог Закона бити корак више у спровођењу права интелектуалне својине у Србији.

Закон обухвата сва права интелектуалне својине (ауторско и сродна права, жигове, ознаке географског порекла, индустријски дизајн, патенте, мале патенте и топографије интегрисаних кола).

Одредба члана 6. Закон о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектуалне својине предвиђа следеће надлежне органе:

1. Министарство надлежно за послове трговине, туризма и услуга, преко тржишне инспекције и туристичке инспекције;
2. Министарство надлежно за послове здравља, преко здравствене инспекције и санитарне инспекције;
3. Министарство надлежно за послове урбанизма и грађевинарства, преко урбанистичке инспекције и грађевинске инспекције;
4. Министарство надлежно за послове финансија, преко пореских инспектора и пореске полиције;
5. Министарство надлежно за послове просвете и спорта преко просветне инспекције;
6. Министарство надлежно за науку и технолошки развој преко своје инспекције;
7. Републичка радиодифузна агенција.

Овлашћења и начин вршења овлашћења органа детаљно су предвиђени у одредбама чланова 7-17 овог Закона, као на пример одузимање кривотворене робе уколико се утврди да је дошло до повреде права. Носилац права може захтевати одузимање робе и предузимње других мера. Законом је предвиђено да надлежни орган доноси одлуку о одузимању робе у року не дужем од 15 дана од дана подношења захтева носиоца права.

На крају Закон садржи и одредбе којима се детаљно уређују новчане казне.

Овлашћења и начин вршења овлашћења предвиђена овим Законом веома су слична начину вршења ових овлашћења у многим другим замљама, укључујући земље ЕУ, од стране царинских органа у вези са одузимањем робе којом се носиоцу повређују права интелектуалне својине.

Закон нема утицај на рад судова у области права интелектуалне својине, укључујући и привремене мере.

Решавање спорова из права интелектуалне својине

Неколико судија дало је податке о броју спорова у својим судовима, које смо са задовољством примили. Ови подаци су резултат пажљивог „ручног“ сабирања датих података о броју спорова. То се може најбоље разумети на примеру који следи:

„У табели су приказани незванични подаци из неколико судова, добијени на основу личних контаката у тим судовима. С обзиром да је 2009. године у Србији извршена

реформа судског система и судске надлежности, односно реформа самих судова, још увек не постоји јединствена евиденција спорова из права интелектуалне својине.

Подаци за 2009. годину постоје само за Привредни апелациони суд који је надлежан у другом степену за ову врсту спорова. Тако да је у Привредном апелационом суду укупно било 849 парничних предмета и 67 извршних предмета из области права интелектуалне својине.

Подела предмета која је приказана у табели направљена је на основу ручног сабирања предмета према ознаци којом је предмет (списи предмета) обележен. Овај приказ представља број нових парничних предмета (парничних поступака) по години, те старији предмети који нису још окончани, нису укључени.

Суд	2008				2007				2006			
	а	ж	п	Σ	а	ж	п	Σ	а	ж	п	Σ
Спор по врсти права												
Окружни суд у Београду	48	8	9	186	36	18	7	156	56	6	2	222
Окружни суд у Новом Саду	10	4	4	33	21	2	3	47	19	4	3	43
Окружни суд у Крагујевцу	/	1	/	1	/	/	2	2	/	1	1	2
Окружни суд у Краљеву	3	/	1д	4	/	/	1д	1	/	/	/	/
Врховни суд Србије	27	3+2д	7+7	157	41+1	3+1д	5+7	160	41	6+1д	12+8	171

Σ – У овој колони је укупан збир тужби који обухвата поред тужби из колоне по правима ИС и признања страних судских одлука и тужби које проистичу из Закона о јавном информисању
 д – означава тужбу када је у питању дизајн јер није предвиђена колона
 + - у појединим колонама се појављују две цифре од којих је друга обично по предметима сродним праву колоне на коју се односи али без регистрованог права (техничко унапређење, иновације, признање стваралаштва итд)

Постоји и информација да је у судовима у последњих 6 месеци 2010. године (од јуна 2010. године) покренуто око 800 поступака из области права интелектуалне својине, иницираних поступањем царинског органа.

На основу овог табеларног приказа, стиче се утисак да очигледно постоји недостатак поуздане статистике у погледу, нпр:

- Предмета покренутих на почетку године
- Предмета који се очекују
- Окончаних предмета
- Предмета на крају године.

Поуздана статистика требало би такође да покаже и врсту спорова, нпр:

- Спорови из жигова
- Спорови из патената
- Спорови из дизајна.

Даље, статистика би требало да покаже и детаље спорова, нпр. предмет спора у конкретном случају, датум подношења тужбе, одржана рочишта.

Привремене мере могу бити одређене на захтев носиоца права. Не постоји посебан суд који је надлежан за одређивање привремених мера. Одређивање привремених мера је у надлежности суда пред којим је поступак покренут или где треба бити покренут и заснива се на чињеницама наведеним у захтеву за одређивање привремене мере и на доказима надлежних органа (тржишне инспекције, царинског органа и полиције, који по службеној дужности или на захтев носиоца права, предузимају одређене мере).

Рок за одређивање привремене мере од стране суда обично износи 15 дана.

Ове чињенице и информације, иако саме по себи лаке за разумевање, не дају странцу целу слику или дубље разумевање карактеристика или садржаја спорова из права интелектуалне својине или управљања поступцима генерално или овим врстама спорова. О овој врсти спорова, као и о грађанским спровима уопште нема свеобухватних и систематизованих информација о броју спорова, врсти спорова и детаљима о времену потребном за окончање поступка (доношење пресуде, коначна одлука, обустава поступка, итд.)

Евидентирани су спорови који трају дуже од 5 година, али међу њима нема спорова из права интелектуалне својине.

Речено је да неке судије имају велики број, док друге судије имају веома ограничен број ових спорова. Према томе, изгледа да су спорови неједнако расподељени. Судови као што су Привредни суд у Београду и Привредни суд у Новом Саду имају највећи број спорова из области права интелектуалне својине.

Већина спорова је из области ауторског права и то по основу тужбеног захтева за наплату новчаног потраживања - скуп рачуна који тужиоцу нису плаћени за дела заштићена ауторским правом.

Број спорова из патената је веома ограничен, скоро да и не постоје, док је број спорова из дизајна такође веома мали. Према наводима појединх судија, разлог за овако мали број је доскорашња изолација Србије.

Стиче се утисак да постоји мали број спорова који се тичу трајања или обима заштите, вероватноће настанка забуне у јавности и сличних питања материјалноправне природе права интелектуалне својине. Већина спорова односи се на плаћање накнаде за овлашћено или неовлашћено коришћење права интелектуалне својине.

Генерално говорећи, закони из области интелектуалне својине нису компликованији од осталих закона, под условом да судије имају неопходно време за боље разумевање ове области права. У погледу стручног усавршавања, пажња је дата новоформираној Правосудној академији. Затим, Завод је закључио Меморандум о разумевању са Правосудном академијом који се односи на стручно усавршавање судија. Може се очекивати да ће се кроз активности предвиђене овим Меморандумом, значајно подићи свест и знање из права интелектуалне својине и унапредити пракса судова.

Општа процесна питања

Поменуто је да се на захтев странака, поступци одуговлаче, често зато што једна или обе стране нису приложиле одређене доказе. Да су приложени, изостанак тужиоца са рочишта за главну расправу, довео би до тога да се тужба сматрати повученом. У случају изостанка туженог, рочиште ће се одржати (вероватно на основу онога што је већ изнето у поступку и на основу доказа које је тужилац доставио). Ипак, у споровима мале вредности, изостанак туженог са рочишта аутоматски значи да ће тужбени захтев бити усвојен. Очигледно, Закон о парничном поступку, у неким другим случајевима, не предвиђа скраћени поступак, нпр. да изостанак тужиоца директно доводи до усвајања тужбеног захтева (наравно под условом да је тужбени захтев у складу са наводима тужиоца и доказима које је доставио).

Даље је речено да би у нацрту Грађанског закона требало унети одредбу којом се забрањује достављање нових доказа у другостепеном поступку, чиме би се постигло то да странке у првостепеном поступку доставе све релевантне доказе. Сада, нема места за дискусију о концентрацији предлагања и достављања доказа у првостепеном поступку.

Медијација

Медијација је установљен начин решавања спорова у Србији. **У пракси, медијација се ограничено користи, вероватно због недовољне информисаности странака у поступку о могућности оваковог начина решавања спорова. Судије су споменуле да медијација може бити веома корисна, посебно у споровима из интелектуалне својине.** Ипак, одређени

новчани издаци су потребни за овај начин решавања спорова и судови немају обезбеђена средства која би покрила ове трошкове.

„Fast Track“ (Убрзан начин решавања спорова)

„Fast Track“ (Убрзан начин решавања спорова) је у суштини поступак у коме је број рочишта на којима обе стране износе доказе, сведен на минимум; рочиште за главну расправу ће се одржати одмах након подношења последњег доказа. Датум одржавања рочишта је тачно одређен у почетној фази припремања расправе (поступка).

Чини се да ситуација у Србији може бити иста као у Данској (и у другим земљама) - „Fast Track“ може бити наложен од стране суда, под условом да обе стране прихвате овај поступак.

Специјализација

С обзиром на непостојање значајног броја спорова материјално-правне природе из области права интелектуалне својине, може се узети у обзир могућност да о овим споровима решавају судије привредних судова (око 180 судија). Ово би било у складу са искуством из неколико других европских земаља.

Један од аргумената за специјализацију је **уштеда времена**, што је за суд (за судије) много лакше, јер не морају да крећу од нуле. И више од тога, специјализоване судије могу да **повећају квалитет рада судова**, укључујући најважнији део рада – пресуде. Специјализација се генерално сматра корисном за судије, те се чини да нема озбиљног аргумента против специјализације, под условом да судије у тим специјализованим судским одељенима имају могућност да у одређеном временском периоду, мењају свој положај (позицију).

Поред тога, то представља уштеду времена и **олакшање за странке** (адвокате); оне знају да судије поседују темељно правничко знање из ове области права и добро познају судску праксу, те могу да „уштеде“ на изношењу уводних напомена.

Један начин увођења специјализације може бити **концентрација спорова из права интелектуалне својине на 1, 2 или 3 суда (привредна суда)**. Чињеница је да само мали број судова има зачајнији број ових спорова. **Концентрација ових спорова на ограничен број судова не би била драматична промена судског система, већ само практичан начин поједностављивања надлежности.**

Специјализација треба бити установљена независно од правног статуса странака, чиме би се најпре избегли гранични случајеви. По садашњем

одређивању надлежности судова, разлика се прави у зависности од тога да ли је тужилац правно лице, физичко лице или предузетник, као и сличне разлике. Образложење за ово, не чини се довољним. **Проблеми у споровима из жигова или патената су исти, независно од тога да ли је у питању физичко или правно лице.**

Специјализовани судови требало би да суде све спорове из права интелектуалне својине (жигови, патенти, дизајн, итд.) и друге врсте привредних спорова. **Тренутно, нема потребе за даљом специјализацијом у оквиру суда.**

Алтернативно или накнадно, треба размотрити и питање концентрације ових спорова на одређени број судија у привредним судовима. Иако су ови спорови концентрисани на мали број привредних судова, ограничење суђења ових спорова на одређени број судија који би због сложености закона, био специјализован у различитим врстама спорова, може бити **предност у праћењу праксе Европског суда правде.**

Општи парнични поступак

Ове теме нису од значаја само за спорове из области права интелектуалне својине, већ генерално и за све судове и за адвокате (и за грађане).

Управљање поступком директно од стране судија/судова

Опште прихваћено правило је да судија мора да има водећу улогу у припреми и у току поступка. Одговорност је на судијама да оцене да не долази до непотребног одуговлачења поступка, cf. European Convention on Human Rights (Европска конвенција о људским правима), чл. 6. односи се *inter alia* на право на фер суђење у разумном периоду и на основу релевантних правних норми.

Информисан сам од неколико судија да су процесни закони у Србији инспирисани немачким правом (као што је то случај и са одређеним бројем европских земаља). У Немачкој, судије по правилу, имају водећу улогу у управљању поступком. Улога судија у Србији, у том погледу, није баш најјаснија. Ово што следи, написано је под претпоставком да ова улога може бити описана као „неактиван“.

Спор “припада” странама у спору и оне су слободне да располажу поступком како желе. Међутим, када је спор већ изнет на суд, суд би требало да буде заинтересован да обезбеди ток поступка који води раном доношењу одлуке. Начин решавања спора доприноси уштеди средстава суда и новца који су од стране државе додељени судском систему.

Искуства у другим земљама показују да управљање поступком не сме бити препуштено адвокатима. Њима су потребне прецизне смернице. Поред тога, њихови клијенти не могу бити задовољни током поступка и обично ће само

добити објашњење да су судови оптерећени, а право објашњење је да су адвокати преоптерећени („затрпани послом“) или да не успевају да организују рад на предметима којих су се прихватили.

Општа пракса у Србији – на основу Закона о парничном поступку је да ће судија или судије, у једном спору одржати неколико рочишта за главну расправу – сваког месеца или сваког другог, у зависности од околности случаја. На овим рочиштима, странке ће достављати поднеске, исправе и друге доказе. Стране у спору су слободне да достављају доказе до закључења главне расправе.

Ова пракса је у супротности са праксом у најмање неколико других европских земаља. У Данској постоји нпр. јасна разлика између припремне фазе и рочишта за главну расправу. У припремној фази, стране могу да достављају поднеске и доказе и суд ће одлучивати о тим захтевима у вези са питањима као што су технички доказ или нека врста информације из других извора (технички институти итд.). Када је прикупљено довољно информација, суд ће уз сагласност страна у спору, објавити да је припремна фаза закључена (завршена) и да је спор спреман за пресуђивање. Наравно парничне стране ће пре закључења припремне фазе назначити имена сведока и време потребно за завршно (главно) рочиште. Након закључења припремног рочишта, странама није дозвољено да даље предлажу доказе или сведоке, осим изузетно у ретким случајевима, ако постоји оправдани разлог због којег доказ није могао бити изнет у ранијој фази.

Законска решења у вези привремених и претходних мера

Примећено је да је законодавство у вези привремених и претходних мера задовољавајуће. Привремене мере одређује суд који је надлежан за одлучивање о главној ствари. Рокови за привремену меру и за жалбу на решење о одређивању привремене мере су веома кратки и не утичу на брже решавање о главној ствари.

Увођење судија поротника (квалификованих судија поротника) у споровима из права интелектуалне својине и у другим споровима на основу дискусије са судијама, није препоручљиво. Судови у Србији у грађанскоправној материји уопште немају искуство у вези са овим. Поред тога, корупција није непознаница у Србији. Увођење судија поротника може довести до вршења недопуштеног утицаја на судије поротнике или до њихове пристрасности. Размишљање о увођењу квалификованих судија поротника, која има велики успех у Данској, мора бити одложено за каснију фазу развоја.

Сарадња са окружењем

Окружење чине пословна заједница која је заинтересована за материју из области интелектуалне својине и адвокати специјализовани за спорове из

права интелектуалне својине. За сада не постоје детаљне информације које се тичу ове теме.

II Кратак преглед разговора са судијама и представницима Завода

1. Надлежност судова изгледа добро уређена, али ипак у томе има изузетака. Може се разматрати зашто је правни статус страна у спору, одлучујући за надлежност суда. Генерално, надлежност би пре требало да буде уређена према врсти спора (интелектуална својина, превоз, својински односи итд.), а не према правном статусу страна (нпр. да ли је у питању физичко или правно лице)
2. Затим, предмет разматрања било је и питање да ли сви спорови из ауторског права или већина ових спорова треба да буду у надлежности привредних судова. Број спорова из ауторског права је мањег значаја, зато што за свој предмет имају тужбу по основу новчаних потраживања физичких лица или по основу потраживања против физичких лица, те такви спорови не захтевају посебне вештине специјализованог судије.

Слично овоме, и други спорови који немају за предмет оспоравање права интелектуалне својине, могу бити решавани пред обичним, а не пред специјализованим судовима.

У вези са овим, није постигнут коначан закључак.

3. Што се тиче општег знања о правима интелектуалне својине, мишљење судија који су присуствовали састанцима је да судије, уопштено говорећи, не поседују довољан ниво знања из ове области. Мишљење представника Завода је било да одређени број судија добро познаје ову материју. Недостатак искуства и недовољно теоријско предзнање код великог броја судија, не доприноси задовољавајућем начину решавању спорова из ове материје. Приказан садашњи број спорова из ове области, као и очекивање повећања броја ових спорова у будућности представља други аргумент за специјализацију.

Будуће активности у погледу обуке, одн. стручног усавршавања у оквиру Правосудне академије су веома добродошле и наравно треба да се спроведу и активности подршке од стране Завода. У вези са овим, споменуто је да су активности Завода биле веома корисне за судове. Уопштено, Завод је деловао као катализатор и генератор за судове и требало би да има водећу улогу у будућем стручном усавршавању (обуци) у области интелектуалне својине.

Расподела релативно малог броја спорова из права интелектуалне својине (у просеку око 5% од свих привредних спорова) на велики број

судија, представља проблем. Релативно ограничен број спорова из области права интелектуалне својине који су материјално-правне природе има за последицу то да просечни судија (у просеку) има веома ограничене могућности да се навикне на све правне проблеме који су специфични за материју интелектуалне својине. Стога, спорови из права интелектуалне својине, требало би да буду расподељени на релативно мали број специјализованих судија.

Будуће активности Правосудне академије у материји интелектуалне својине треба да буду подржане, и активности организоване од стране Завода убудуће треба да се промовишу. *Inter alia*, постоји и јака потреба за стручним усавршавањем (обуком) у области патената, као и у осталим правима интелектуалне својине, које захтевају много више пажње.

4. Статистика. Очигледно постоји недостатак поуздане статистике у вези са споровима из права интелектуалне својине. Судска статистика треба да је у стању да да тачну представу о томе шта судови и судије раде у споровима из ове области. Статистика је потребна не само због начина решавања спорова, већ и због управљања судским споровима. Постојећи начин сачињавања извештај о споровима није у складу са захтевима модерног начина извештавања. У вези са овим, опште мишљење је да постоји потреба за побољшањем судске статистике.

Добра и прецизна статистика има много предности. Приликом дискусија око финансирања са Министарством правде и Министарством финансија, статистика је важна да прикаже обим рада судијских службеника и судија. Поред тога, статистика је значајна како би се јавности приказала ефикасност рада суда. На крају, добра статистика је значајна за судијско разумевање сопственог посла и за самопоштовање.

Постоји напредна (побољшана) верзија софтверске апликације за евиденцију судских спорова – програм „Мега Либра”. До сада су само Привредни апелациони суд и Виши суд у Нишу увели ову напредну верзију програма, која пружа могућност евиденције судских спорова, укључујући и спорове из права интелектуалне својине. Заједничко мишљење судија је да „Мега Либра” треба да буде уведена у све судове¹. У вези са овим, судије су споменуле да су особености које се односе на минимум захтева за евиденцију спорова, прописане процесним законом.

---

¹ Прве три реченице овог параграфа унете су након сугестија Завода.

5. Концентрација

Према подацима у горе приказаној табели, као и према информацијама добијених од судија, велика већина спорова из права интелектуалне својине води се пред малим бројем судова. Ово је потврђено од стране судија које су присуствовале састанцима у септембру и новембру 2010. године. Због тога, би требало узети у разматрање да ли би било погодније да се ови спорови „концентришу“ на одређен број судова. Предложено је да би генерално, **спорови из права интелектуалне својине могли да се решавају у оквиру једног одељења привредних судова у Београду, Новом Саду и Нишу.**

а) Када су у питању спорови из патената, опште је познато да ови спорови или барем већина ових спорова, захтева висок степен специјализације, како из области технике, тако и из области права. За земљу величине Србије, требало би да постоји **један првостепени суд за патенте**. Како је тренутно број спорова из патената веома мали, концентрација патентних спорова, евентуално може бити предмет разматрања у некој каснијој фази развоја.

б) Спорови из жигова су тренутно веома чести – у неким судовима. Како у пракси већ постоји концентрација ових спорова у три или четири суда, предмет разматрања може бити питање концентрације спорова из жигова на одређени број привредних судова. **Ако би се ови спорови решавали у оквиру једног одељења привредног суда, нпр. у Београду, Нишу и Новом Саду, укупно би било око 30 судија који би судили ове спорове.** Као што је напред наведено, предности овога могу бити уједначено вођење посупка, уједначенија судска пракса, нпр. у процени вероватноће настанка забуне у промету, у процени накнаде штете, итд. Предност за судије би свакако била: Специјализација је фактор мотивације за судије; **Специјализација ће олакшати посао судијама и допринети већој предвидљивости исхода спора, како за судије, тако и за јавност уопште. Поред тога, специјализација ће помоћи успостављању институција и окружења које могу подстаћи размену искуства и грађење колегијалне стручности.**

в) Спорова из других права интелектуалне својине има знатно мање те би због целисходности решавања ових спорова било најпогодније, како за општу јавност тако и за судство, да о овим споровима решава исти одређени број судова.

6. Сарадња са окружењем

Сарадња са спољним окружењем могла би да обухвата сарадњу између следећих субјеката:

Сарадња са пословном заједницом:

- Сасатанци са носиоцима права интелектуалне својине и њиховим организацијама, како би се утврдиле њихове потребе у области интелектуалне својине
- Годишњи извештаји о раду суда

Сарадња са адвокатима специјализованим у области права интелектуалне својине:

- Форум за размену искустава
- Годишњи извештаји о раду суда
- Објављивање судских одлука
  - у писаној форми
  - на веб сајту

Судије сматрају да побољшање сарадње са окружењем може бити корисно за судове. Користи од такве иницијативе могу бити разне.

Иницијативе ће допринети ширењу свести опште и професионалне јавности по питању права интелектуалне својине и промоцији рада судова. Судови тако могу изградити имиџ модерне, отворене институције која узима у обзир потребе својих странака.

Затим, кроз контакте са странкама и јавношћу која је заинтересована за материју интелектуалне својине, судови ће вероватно добити одређене повратне информације које могу да искористе у циљу побољшања вођење поступка и судске праксе. Затим, на тај начин судије могу добити јаснију слику о потребама пословног света и адвоката у овој области. Споменуто је да је раније било састанака организованих од стране Привредне коморе Србије у сарадњи са Привредном комором Америке. У будућности овакви састанци могли би бити организовани од стране привредних судова у Србији.

Објављивање одлука ће помоћи странкама, укључујући и адвокате, да боље разумеју поступање судија: боље разумевање судске праксе и закона који може помоћи у доношењу стратегије приликом покретања нових спорова, који су у значајној мери истоветни случајевима о којима је већ донета одлука.

Даље, објављивање одлука ће помоћи судијама које уче из одлука својих колега и да помоћу анализе ранијих одлука боље сагледају случај и лакше донесу одлуку. Објављивање одлука на интернету је веома често у многим европским земљама (Енглеска, Немачка, Данска и друге земље), као и у Америци.

Што се тиче трошкова, објављивање одлука на интернет страници је јефтиније од штампаног објављивања у судском гласнику. Већина посла око интернет објаве, може бити урађена од стране судија и неколико вештих службеника.

Искуства нпр. у Данској, у овом погледу, потврђују оно што је напред наведено.

Уочено је да је у оквиру судског система у Србији распрострањена свест о значају објављивања одлука и да су у вези са тим већ испланиране неке активности. На пример, очекује се да ће у јануару 2011. године, Високи савет судства донети упутство о објављивању судских одлука, било у штампаном или електронском издању или у оба.

7. Обука адвоката (правника)

Обука адвоката у материји интелектуалне својине, није предмет овог Извештаја. Међутим, споменуто је да су обучени и специјализовани адвокати од велике помоћи суду у свакодневном раду. Специјализовани правници могу изнети спор на веома прецизан начин, избегавајући непотребне и сувишне наводе и доказе, и да тако олакшају вођење судског поступка. Према томе, улагања у обуку и специјализацију адвоката (правника) у области права интелектуалне својине може бити веома корисно и за судове који су надлежни за ове спорове.

Судије су на састанку споменуле да би правници (адвокати) такође могли бити позвани на будуће обуке од стране Правосудне академије. Поред тога, кроз заједничко учествовање на овим обукама са судијама, може се постићи добра размена искустава.

8. У вези са овим, узор може представљати Организација европских патентних заступника. Тренутно нема заступника из Србије који је регистрован као европски патентни заступник. Охрабрење од стране Владе у тренингу и едукацији одређеног броја стручњака у области патената може помоћи увођењу судова који су специјализовани у материји интелектуалне својине, посебно у области патената. Ипак, о едукацији европских патентних заступника се углавном стара Завод.

9. Тренутни број судија је око 1.800. Од овог броја 180 судија ради у привредним судовима, укључујући Привредни апелациони суд. Укупан број судија је прилично висок у поређењу са неким земљама, али далеко (већи) од свих европских земаља. Овај број судија је прилично висок у

односу на пример на број судија у Данској или Норвешкој. У Данској (изузимајући Фарска острва и Гренланд) именовано је 373 судија на сталну судијску функцију. Поред њих ради око 300 правника, који су приправници или судијски помоћници (раде као судије или чешће као специјализоване судије). Слично је и у Норвешкој. У Великој Британији и Ирској, број судија је мањи од броја у Србији.

Компаративно велики број судија у Србији може се приписати општим правилима и начину вођења поступка; према сугестијама неких судија, то се може и приписати у великој мери спремности људи у Србији да покрене спор пред судом и да се парничи годинама. Ако заиста постоји ова тенденција (пракса) у народу, онда је предлог да се то реши подизањем таксе на тужбу, које су тренутно веома ниске.

Супротно овоме, судије у Србији мисле да је број судија недовољан, имајући у виду број спорова. Напоменуто је да број предмета по судији варира од 220 до 300 предмета годишње и да вредан судија оконча око 200 предмета годишње, тако да се број предмета из године у годину повећава. Разлог за овако велики број предмета, по мишљењу неких судија јесте и општа социјална ситуација или напред наведена спремност народа да се парничи. Затим, споменуто је да је карактеристика процесног закона таква да долази до одуговлачења спорова и повећања броја нерешених спорова.

Како је питање из овог става питање опште организације и правне природе комплетне структуре и начина рада судија, које је прописано законом али такође и питање компликованих друштвених односа, у вези са овим, овде неће бити препорука.

10. Друга (накнадна) процесна а питања:

Разматрају се и друга процесна питања као што је укидање бројних припремних рочишта и њихова замена само једним припремним рочиштем, по могућству у комбинацији са крањим роком за припрему. Циљ смањења броја припремних рочишта је да стране у спору буду приморане да се припреме и да им се до тачно одређеног рока, а пре него што је предмет спреман за пресуђивање, ограничи изношење нових чињеница и доказа. Стекао се утисак да постоји потреба за извесним реформама у овим и другим процесним питањима. Међутим, **реформа у овом погледу не може бити одвојена од реформе општег процесног закона, изолована процесна реформа у вези са споровима из права интелектуалне својине није практична и реална.**

Мање значајна процесна питања у вези са споровима из права интелектуалне својине, ипак могу бити предмет разматрања, као што је увођење „fast track“ (“брзог колосека”) у споровима из ове области, ако се стране у спору на то одлуче или увођење медијације. Ови начини

решавања спора нису непознаница судовима у Србији. „Брзи колосек” (убрзан поступак) може се увести без или уз занемарљиве трошковима. Медијација ће захтевати одређена средства, као што је одређени број просторија за медијацију, па према томе и нека додатна новчана средства.

Медијације и убрзани поступак („fast track“) били би делотворни, не само за спорове из права интелектуалне својине, већ за судске спорове уопште. Тренутно, медијација, иако је предвиђена законом, није распрострањен начин решавања спорова, а разлог за ово је да правници немају довољно знања о медијацији. Кампања о ширењу знања о институцији медијације, била би веома корисна.

На основу свега напред наведеног, износим следеће

III ПРЕПОРУКЕ

1. Спорови из права интелектуалне својине што пре треба да се решавају пред истим судовима, независно од правног статуса страна у спору. Преклапање надлежности између виших и привредних судова треба да се избегне.

2. Спорове из права интелектуалне својине треба да решава одређени број специјализованих судова, пожељно је да то буду највише три суда. Специјализовани судови треба да буду привредни судови, али не сви привредни судови. Одређени број привредних судова (три) треба да буде надлежан за ове спорове.

3. За сада нема потребе за даљом специјализацијом, нпр. посебно специјализован суд за жигове или за патенте, јер број судских спорова то не захтева.

Ипак, у догледном времену, судови ће добити више спорова из патената. Због особености спорова из области патената, препоручљива је припрема за увођење суда за патенте или једног таквог одељења у оквиру једног привредног суда.

4. На основу датог броја судија у садашњим привредним судовима (180 судија), препоручујем специјализацију у привредним судовима у виду судских одељења за све спорове из права интелектуалне својине, а у каснијој фази развоја, посебна судска одељења за спорове из жигова и/или из патената.

5. Знање о праву интелектуалне својине међу судијама предствалено током састанака у септембру и новембру 2010. године је задовољавајуће. Ипак, расподела, свега неколико предмета из ове области (у поређењу са укупним бројем предметима) на велики број судија мора довести до одређених

проблема. Ови спорови би требало да се расподеле на мали број специјализованих судова, те би то био и крај наведним проблемима.

6. Поред тога, будуће активности Правосудне академије у погледу обука у материји права интелектуалне својине, треба да буду подржане од стране Завода и обуке које пружа Завод такође треба и даље да се промовишу. *Inter alia*, чини се да постоји потреба за обуком која се тиче питања из области патената, у циљу припреме за очекивано повећање броја патентних спорова. Поред тога, биће потребна и обука у области дизајна.

7. Препоручује се да постојеће статистичке извештаје судова, треба проширити/допунити са више детаља који се тичу спорова из области права интелектуалне својине. Статистика треба да омогући приказ броја спорова према врсти спора, да уопштено покаже шта је предмет спора (дистинктивност, могућност забуне у промету, патентабилност, истоветност итд.), покретање спора и крај у одређеном периоду, нпр. за годину, окончање поступка (поравнање, пресуда, обустава итд.) и друге релевантне околности које би дале комплетну слику о раду суда у одређеном периоду.

8. Сарадња са пословном заједницом

а) Препоручљиви су редовни састанци са представницима пословне заједнице, укључујући представнике организација посебно заинтересоване за материју интелектуалне својине

б) Даље је препоручљиво да сваки суд направи свој сајт са насловном страном која ће садржати практичне информације о суду, раду суда, укључујући статистику и надлежност суда и све или само изабране одлуке из области права интелектуалне својине

в) Препорука која би била алтернатива објављивању одлука на сајту суда, је објављивање изабраних судских одлука из ове области на сајту Завода. Ова алтернатива наравно подразумева достављање одлука Заводу од стране суда.

9. Сарадња са правницима (адвокатима)

а. Редовни састанци између судова и адвоката заинтересованих за право интелектуалне својине су препоручљиви.

б. Затим, препоручљиво је да сваки суд има насловну страну на интернету са одлукама у споровима из права интелектуалне својине или да достави Заводу изабране одлуке из ове матрије, како би биле на сајту Завода, као што је напред наведено.

10. Процесна питања

Уопштено говорећи, нема потребе за посебним процесним правилима у споровима из права интелектуалне својине нити су таква правила пожељна. Предмет разматрања може бити да ли има потребе за увођењем убрзаног

начина решавања спорова („fast track“) или чешће решавање спорова путем медијације.

Оба ова начина решавања спорова могу бити корисна за све судске спорове и могу да се користе за неке спорове из области права интелектуалне својине, нпр. за неке спорове из жигова или дизајна.

Убрзан начин решавања спора („fast track“) треба да се користи само ако стране тако желе.

Треба више користити медијацију. Судије и адвокати који су заинтересовани за медијацију требало би да добију потребну едукацију и држава би требало да обезбеди одређена средства за медијацију.